

den och de små jordbruken kan inte längre försörja de stora familjerna på i genomsnitt 5-6 personer per familj, ibland fler. Under åren utomlands har de återvändande genomgått en urbaniseringsprocess som ökat deras krav på servicen på hemorten. I många fall har de också förlorat kunskapen i hur man driver till exempel ett jordbruk. Man har utvecklat nya kunskaper men framförallt fått nya förväntningar och krav på tillvaron.

– Vi vill inte tillbaka till våra tunga jobb på hemorten, säger flera landsbygdskvinnor jag träffat.

I Pakistan och Iran har barnen fått en utbildning som de nu vill använda. Inte sällan är det föräldrarnas dröm om hemlandet som tvingar barnen tillbaka till ett land de inte känner.

Kvinnorna har upplevt en större rörelsefrihet, fått en utbildning och är kanske inte beredda att flytta tillbaka till det konservativa klimatet i Afghanistan. Under många år framöver kommer vi nog att se migrationsrörelser fram och tillbaka mellan Afghanistan och dess grannländer men även till västvärlden. En utbredd uppfattning bland många afghaner verkar vara att det kan vara svårt att leva i Afghanistan utan ett ordentligt startkapital till inköp av mark, hus eller en egen affärsrörelse. Man ser också återvändarna från västvärlden som exempel på hur man kan förbättra sin situation. ■

Wiiu Lillesaar är SAKs genusrådgivare och arbetar vid SAKs kontor i Kabul.

Allt fler spädbarn

TEXT: BÖRJE ALMQVIST

Varje år överlever 40 000 fler spädbarn (barn under ett år) än före talibanregimens fall 2001. Men trots dessa positiva siffror är spädbarnsdödligheten fortfarande alarmerande hög. 129 barn av 1 000 födda dör idag före sin ettårsdag men det är en dramatisk minskning från år 2000. De glädjande uppgifterna har framkommit genom en stor undersökning genomförd av *John Hopkins Bloomberg School of Public Health* och *Indian Institute of Health Management Research*. Den offentliga hälsovården i Afghanistan har förbättrats stadigt och hälsoministeriet gör framsteg för att möta sina mål, konstaterar utredningen men slår också fast att det finns utrymme för förbättringar på många områden.

FRÅN ÅR 2004 till 2006 har hälsovården i de flesta provinser visat på förbättringar. Det finns bättre tillgång på viktiga mediciner och familjeplaneringsmöjligheter. Tillgången till hälsovård för gravida kvinnor har ökat. Kompetensen hos sjukvårdspersonalen har förbättrats och antalet kvinnliga hälsovårdsarbetare ökar.

Idag är det fler kvinnor än män som utnyttjar de mobila hälsovårdsarbetarna som når ut i byarna.

SAK är en av många organisationer som arbetar inom hälsosektorn i Afghanistan och SAK har totalansvaret för att bygga upp hälsovården i hela provinsen Wardak och i sex distrikt i Paktikaprovinsen. SAK hade tidigare även ansvaret i provinserna Kunduz och Nuristan.

– Ett grundläggande skäl till förbättringarna är att det politiska klimatet i landet har förändrats för kvinnorna, menar Bengt Kristiansson, SAKs generalsekreterare, som själv är barnläkare och har arbetat i Afghanistan under talibantiden.

Under talibantiden var det svårt för kvinnor att utbilda sig och arbeta.

► FRAMSTEG

- 129 barn av 1 000 dör idag före sin ettårsdag. Det är en minskning från år 2000 då siffran var 165 per 1 000 barn.
- 191 barn per 1 000 dör idag före sin femårsdag. Denna sifra var hela 257 år 2000.
- Över 30 procent av kvinnorna på landsbygden har idag tillgång till vård under graviditeten. Det kan jämföras med cirka var tjugonde för bara fyra år sedan.
- Även vid förlossningar har det blivit betydligt vanligare att få professionell hjälp även om det fortfarande är få av barnaföderskorna som utnyttjar möjligheten.
- Barn vaccinerar också i större utsträckning än tidigare. Idag får sju av tio barn vaccin mot folksjukdomen TBC, mot bara drygt vartannat barn år 2003.

Kvinnor i behov av vård drog sig för att uppsöka den hälsovård som fanns eftersom regimen hade en negativ inställning till kvinnor och gjorde kvinnors vistelse utanför hemmen till ett brott. Nu har kvinnorna fått politiska rättigheter. De uppmuntras att delta och får arbeta i det offentliga livet. Det nya hälsovårdsministeriet satsar på hälsoenheter i hela landet.

– Den nya tidens maktavare och de stora givarna valde att satsa på primärhälsovård med särskilt fokus på kvinnor och barn, säger Kristiansson.

Bland de förbättringar som gjorts kan nämnas ett stort antal förlossningsenheter (BB) och att det idag finns bybaserade barnmorskor med 18 månaders barnmorskeutbildning. Dessutom har Institutet för hälsovetenskap återuppstått i Kabul och utbildar barnmorskor, sjuksköterskor och sjukgymnaster.

DET BASHÄLSOVÅRDSPROGRAM (Basic Package of Health Service, BPHS) som SAK bedriver i Wardak och delar av Paktika, innebär att bygga upp hälsovården på fyra olika nivåer: Distriktssjukhus, hälsocentraler med möjlighet att ta sig an mer komplicerade sjukdomar, enklare hälsocentraler

NYHET

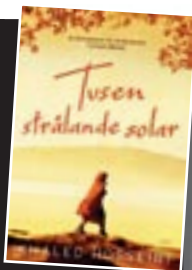
Efter debutsuccén *Flyga drake* är Khaled Hosseini nu tillbaka med en ny roman.

Köp *Tusen strålande solar* i SAKs butik på www.sak.se

Pris:

frakt tillkommer: 27 :-

195 :-

överlever

för basal sjukvård samt hälsoposter. Där ingår även mödra- och barnhälsovårdscentraler. Både behandlande och förebyggande verksamhet ingår i BPHS som nu finns i 80 procent av distrikten i Afghanistan, men...

– Många människor har trots det inte tillgång till hälsovård på grund av avståndet till vården i distrikten och sociala barriärer för kvinnor. Därför är det viktigt att bringa sjuk- och hälsovård närmare de behövande. Vi är på rätt väg men långt från målet, säger Kristiansson.

Mycket handlar om pengar som inte anslås i tillräcklig mängd.

– Det är knappast möjligt att nå målet med de resurser som anslås. FN och andra givare är förpliktigade att ställa större resurser till förfogande för att täcka behoven, konstaterar han.

Att den privata hälsosektorn ensam skulle kunna fylla ut gapet ser Bengt Kristiansson som omöjligt.

– Läkare koncentreras dit det finns en betalstark befolkning och dessutom saknas möjligheter för tillsyn, någon sorts socialstyrelse, för att säkra att fattiga människor på landsbygden får sjuk- och hälsovård av god standard i den privata sektorn.

Men trots sina tillkortakommanden har BPHS en styrka när det gäller att nå ut till människorna.

– Inom BPHS räknar man hälsofaciliteter med utgångspunkt från befolkningsmängd, men det krävs en större täthet.

Afghanistan är ett bergigt land med få och dåliga vägar där möjligheten att förflytta sig även kortare sträckor, speciellt för en sjuk människa, är begränsade. Men de framsteg som ändå gjorts visar att det trots konflikt, utbredd fattigdom och svårtillgänglig terräng går att utträtta något som kommer Afghanistanens män, kvinnor och barn till del. ■

Börje Almqvist är journalist, Afghanistankännare och medlem av SAKS styrelse.

MALIN LAGER

tema | växa upp i konflikt

Framsteg. Spädbarnsdödligheten i Afghanistan har sjunkit.